

Bouwen aan een nieuw onderwijshuis

Samen met onderwijsadviseurs en uitgevers
brengen scholen duurzame verandering
écht tot stand

Inhoud

1. Introductie	pag. 3
2. Op naar een nieuwe werkelijkheid	pag. 4
3. De oplossing: Samenwerken binnen de gouden driehoek	pag. 7
4. Conclusie	pag. 18
5. Handige links	pag. 19

Wat je ontdekt in deze whitepaper

In deze whitepaper geven we je informatie over wat je als school kunt doen als er verandering van je gevraagd wordt. Om het concreet te maken focussen we op de nieuwe kerndoelen, maar hetzelfde geldt eigenlijk voor elke aanpassing in je onderwijs. We gaan in op de impact van de nieuwe kerndoelen en wat er komt kijken bij de implementatie van een didactiek of methode. Welke uitdagingen brengt dit met zich mee? Vervolgens gaan we in op hoe je hier effectief mee omgaat terwijl je trouw blijft aan de eigen schoolvisie.

Introductie

Als je wilt weten hoe je iets aan moet pakken, zou je op een forum om hulp kunnen vragen en wachten op een antwoord. Maar wanneer je snel wil weten wat een goede oplossing is, kun je beter een bericht plaatsen waarin je zelf verkeerd advies geeft. Binnen no-time legt iemand je haarfijn uit hoe het wél zou moeten. We herkennen dat zelf maar al te goed. Zodra we iets delen over leesmotivatie en close reading, krijgen we reacties dat alleen LIST goed werkt om leerlingen aan het lezen te krijgen. En als we schrijven dat thematisch werken kan bijdragen aan effectiever onderwijs, dan horen we dat expliciete directe instructie toch écht de beste aanpak is.

Wat ons betreft laat dat vooral zien dat iedere leerkracht zijn eigen keuzes moet kunnen maken. De aanpak die het beste past bij jou, bij jouw leerlingen en bij jouw klas, is voor iedereen anders. Zolang het werkt, is het goed. Ondertussen verandert het onderwijs continu. De samenleving ziet er anders uit dan dertig jaar geleden, en dat geldt ook voor de situatie in de klas. Digitalisering heeft bijvoorbeeld een enorme impact op ons dagelijks leven (ook in de klas), de onderwijswetenschap ontwikkelt zich door en inzichten veranderen mee.

Grote veranderingen op komst

Binnenkort worden de nieuwe kerndoelen voor onder andere Nederlands (taal en lezen), rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid wettelijk vastgelegd. Vooral bij taal en lezen vraagt dat om een frisse blik, om andere aanpakken dan je nu misschien gewend bent. Maar waar ga je dan voor kiezen? Je zou op een forum kunnen zetten wat zeker níet werkt en dan krijg je vanzelf te horen hoe het wel moet. Maar eerlijk? Veel effectiever is het om samen te kijken wat aansluit bij de schoolvisie en past bij de leerlingen. Mogelijk kom je er dan achter dat het onderwijs op jouw school al zo is ingericht dat je al voldoet aan de nieuwe kerndoelen.

Op naar een nieuwe werkelijkheid

De nieuwe kerndoelen gaan de komende jaren behoorlijk wat van je vragen. Vooral bij taal en lezen hebben we al gezien dat de uitgangspunten soms haaks staan op wat veel lesmethodes op dit moment bieden. Zo wordt er expliciet om rijke teksten gevraagd en samenhang tussen lezen, schrijven, spreken en taalbeschouwing. Veel teksten zijn echter te simpel of staan compleet los van de onderwerpen bij andere vakken, waardoor ze weinig betekenis hebben. Wil je dat leergebieden echt samenhangen? Dan moet er ook gekeken worden naar de verbinding met andere vakken op je rooster.

Wat betekent dit voor scholen?

De kerndoelen gaan een nieuwe werkelijkheid creëren. Ze geven een wettelijk kader voor het onderwijs waarin de hoofdlijnen van de onderwijsinhoud staan en zijn op die manier een richtlijn voor wat leerlingen aan het eind van de basisschool moeten kennen en kunnen. Aan de hand van de kerndoelen kan de school het onderwijsaanbod vormgeven en hier een eigen invulling aan geven. Welke rol je ook hebt in het primair onderwijs, de komende jaren moet er gewerkt worden aan een nieuw lesprogramma met mogelijk andere aanpakken. Samen kijken naar wat goed werkt. Waar past een andere, nieuwe didactiek beter? Vertrouwde methodes zullen mogelijk verdwijnen of worden aangepast.

De huidige situatie

Ondanks dat de kerndoelen uit 2006 een goede basis vormen voor de inhoud van het onderwijs, heeft de praktijk uitgewezen dat de uitwerking ervan niet optimaal is. We kunnen dit bijvoorbeeld zien aan het feit dat de beheersing van de basisvaardigheden voor taal en rekenen de afgelopen jaren alsmaar is verslechterd. Zo wordt er nergens specifiek gezegd dat ieder doel apart onderwezen moet worden. Toch is er al in de jaren '60 een onbedoelde *deelvaardigheidsbenadering* ontstaan. Uitgevers zijn methodes gaan ontwikkelen die steeds maar een deel aanpakken terwijl we al lang weten dat dat niet altijd nodig of zelfs zinvol is. Vanuit de maatschappij is de behoefte ontstaan aan vakken als burgerschap en digitale geletterdheid. Nieuwe onderdelen op je lesprogramma die niet alleen extra werkdruk geven, maar er ook voor zorgen dat je nog meer losse eilandjes in je lesprogramma hebt.

De oplossingen van de toekomst

Samenhang aanbrengen tussen de verschillende vaardigheden, en waar mogelijk het integreren van de inhoud van de diverse vakken, worden voortaan expliciet in de kerndoelen genoemd. Hierin blijf je overigens de vrijheid houden om dit op je eigen manier te doen. Het is vooral belangrijk dat het aangepakt gaat worden. De kerndoelen zijn een eerste stap in de goede richting. De verdere oplossing ligt in het implementeren ervan. Daarvoor is niet één partij verantwoordelijk, maar het is aan alle belanghebbenden om de handschoen op te nemen. Dit vereist een gezamenlijke aanpak. Van schoolleiders en individuele leerkrachten samen met methodemakers en onderwijsadviseurs.

Op dit moment roept dat nog veel vragen op. Methodemakers zijn nog niet volledig voorbereid op deze verschuivingen in het onderwijs. Moet je dan nu zelf nieuw lesmateriaal gaan maken zodat je voldoet? Mogelijk ontbreken bij jou of je collega's nog bepaalde vaardigheden. Allemaal zaken waar je mee aan de slag moet terwijl je ondertussen ook gewoon les moet geven. Het zorgt voor onzekerheid bij leerkrachten en schoolleiders voelen de druk van de aankomende veranderingen. Samen staan we voor strategische keuzes waarvan de impact nog niet helemaal duidelijk is.

Tijd, middelen en expertise zijn beperkt

Hoewel nog niet precies duidelijk is wanneer, is wel zeker dat de nieuwe kerndoelen ingevoerd gaan worden. De inhoud is definitief en hoeft alleen nog in de wet verankerd te worden. Daarna breekt een overgangsfase aan waarin veranderingen doorgevoerd kunnen worden. Is daarvoor voldoende ruimte?

Je wilt zoveel doen voor je leerlingen, maar tijd is vaak het eerste dat ontbreekt. In de klas sla je daarom misschien soms een lesje over omdat iets anders op dat moment belangrijker is. En wanneer je als school een opdracht hebt gekregen vanuit de onderwijsinspectie, richt je je vanzelfsprekend eerst daar op voordat je tijd vrijmaakt voor andere zaken. Daarnaast zijn de middelen beperkt. Of je nu verder blijft werken met je huidige methodes en zelf aanpassingen in je lesmaterialen doet, of kiest voor een compleet nieuwe aanpak, er zal geïnvesteerd moeten worden. Eveneens zullen er weinig scholen zijn die alle benodigde expertise zelf voorhanden hebben. Dat is niet erg, maar om dat op peil te brengen, zal er een plan gemaakt moeten worden.

Kansen en mogelijkheden

Tegelijkertijd biedt dit ook kansen en de mogelijkheid om het onderwijs verder te vormen naar jouw visie. De verwachting is dat de nieuwe kerndoelen pas over enkele jaren volledig ingevoerd hoeven te zijn. Nu is wel het moment om daarmee te beginnen en stap voor stap te werken aan een geleidelijke transformatie. Op actualisatiekerndoelen.nl vind je hiervoor meer informatie, van het complete kerndoelenboekje tot tips om nu al aan de slag te gaan. Later volgen daar ook nieuwe leerlijnen die SLO in samenwerking met scholen ontwikkelt. De eerste concept-leerlijnen voor taal, lezen en rekenen zullen in het voorjaar van 2026 gepresenteerd worden.

De oplossing: Samenwerken binnen de gouden driehoek

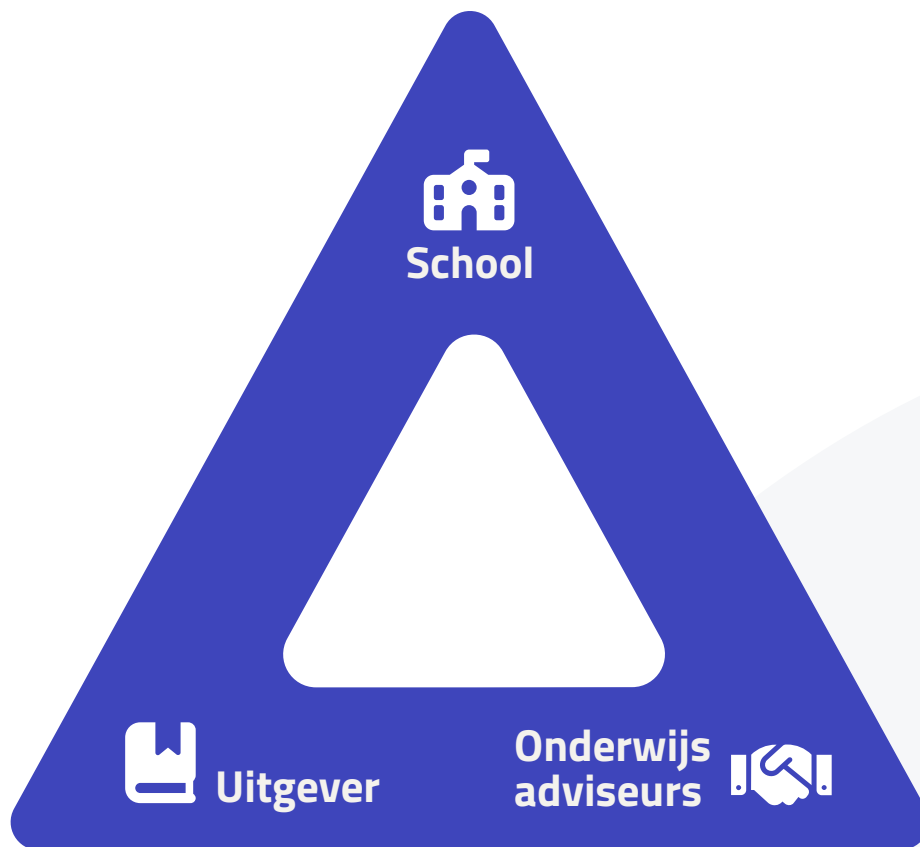
Hoe jij ook het liefst lesgeeft, je zult altijd gebruik maken van een combinatie van meerdere aanpakken. Je geeft klassikaal les én laat je leerlingen zelfstandig leren. Je werkt nooit alleen maar volgens het EDI-model of altijd aan de hand van GRRIM. Ook als je vrijwel volledig thematisch werkt, zul je soms iets los van de rest behandelen. Omdat een onderdeel wat extra aandacht nodig heeft of omdat je even gewoon iets anders met je klas wilt doen. Hoe dan ook, met een enkele aanpak kom je er niet. Vanuit een visie op onderwijs werk je toe naar een verzameling gereedschappen waar je als leerkracht uit kunt putten. Daarbij hoort passend materiaal dat je misschien deels zelf ontwikkelt of kant-en-klaar aangeboden krijgt. Zoals een timmerman en een metselaar allebei een huis kunnen bouwen, maar daarvoor verschillende gereedschappen en materialen inzetten. Beiden kunnen ze overigens niet zonder een elektricien of loodgieter. Anders wordt het huis nooit bewoonbaar.

Samen bouwen aan een nieuw onderwijshuis

Zoals een huis gebouwd wordt, zo bouwen we ook aan het onderwijs. Scholen richten hun onderwijs in zodat het in lijn is met de schoolvisie. Leerkrachten kiezen voor de aanpak die het beste bij hun past. Het onderwijshuis staat daarmee. Om het wonen aangenaam te maken, heb je af en toe nog anderen nodig zoals uitgeverijen voor geschikte methodes of een onderwijsadviseur om het toepasbaar te maken. Het doel is altijd hetzelfde: werken aan een basis waarop leerlingen zich verder kunnen ontwikkelen.

Wie vormen de gouden driehoek van het onderwijs?

Vooropgesteld: de belangrijkste partijen binnen het onderwijs zijn natuurlijk de leerlingen en de leerkrachten. Alle anderen hoeven, heel zwart-wit gezegd, enkel een leeromgeving te faciliteren waarin leerkrachten hun leerlingen optimaal kunnen ondersteunen bij hun ontwikkeling. De gouden driehoek bij het optimaliseren van die leeromgeving wordt gevormd door - in volgorde van belangrijkheid - de school, vervolgens de onderwijsadviseurs en als laatste de educatieve uitgeverijen. Hun rollen bespreken we eerst voordat we het veranderproces zelf beschrijven.

De school

Je onderwijsteam beschikt vast en zeker over meer dan voldoende kwaliteiten om adequaat les te geven. Maar de nieuwe kerndoelen dwingen je om kritisch naar je huidige aanpak te kijken. Dan kan blijken dat die nog steeds dekkend is en klopt. Dan hoef je natuurlijk niets te veranderen. Als dat niet het geval is, moet je aan de slag. Ook al ben je dan in eerste instantie misschien geneigd om een werkgroep op te zetten die een nieuwe, kerndoeldekkende methode uit gaat kiezen, vraagt de situatie om een uitgebreidere aanpak.

Als educatieve uitgever zouden we eveneens kunnen zeggen: "Alsjeblieft! Hier heb je een methode. Geheel volgens de nieuwe kerndoelen. Veel succes!" Maar op die manier faciliteren we leerkrachten niet op de juiste manier. Laat staan dat leerlingen ermee geholpen zijn.

Daarom kijken we ook in het [Masterplan Basisvaardigheden](#) van het Ministerie van Onderwijs. Daarin staat niet voor niets de volgende vraag centraal: "Wat werkt voor de situatie op jouw school?" Want wat op de ene school zeer effectief blijkt te zijn, werkt misschien niet op een andere. Hoe goed een aanpak werkt, wordt mede bepaald door de context van de school. Verdiep je daarom in waarom een aanpak werkt en onder welke voorwaarden. Daarna kijk je hoe de aanpak of interventie past bij jouw schoolsituatie en aansluit op de schoolvisie. Hier kun je als school ondersteuning voor zoeken. Begin daarvoor bijvoorbeeld met het [Kwaliteitskader Leermiddelen Taal](#) van de PO Raad.

Onderwijsadviseurs

Hier komen namelijk onderwijsadviseurs in beeld. In het geval van de nieuwe kerndoelen zullen deze vertaald moeten worden naar de praktijk. Vanuit jullie visie helpen onderwijsadviseurs met het formuleren van speerpunten voor de school en het kiezen van een passende aanpak. De hiervoor al genoemde werkgroep heeft hier zeker een grote rol en onderwijsadviseurs zijn er ook om de werkgroep te begeleiden. Ze ondersteunen scholen bij het opstellen van een plan van aanpak of verbetertraject, bijvoorbeeld in het geval van een interventie door de onderwijsinspectie.

A man with short brown hair and a beard is wearing large black headphones and speaking into a professional microphone. The microphone is mounted on a boom arm with the 'Blue' logo. He is wearing a light-colored button-down shirt over a grey t-shirt. The background is dark and out of focus.

“Een middel is zo krachtig als de persoon die hem inzet.” Daarvan is Marcel van As van Edux stellig overtuigd. Als onderwijsadviseur begeleidt hij jaarlijks vele leerkrachten bij de implementatie van lesmethodes en didactieken. In de aflevering ‘Zo werk je toe naar nieuwe kerndoelen’ van podcast De Kennisbasis gaat Wouter Delken hierover samen met hem en zijn collega Bas van den Brand in gesprek. “Je kunt een heel leuke methode kiezen, maar implementeer je die niet goed of niet volledig, dan wordt het zoeken.”

Omdat een onderwijsadviseur onafhankelijk werkt, zal die vooral kijken waar de behoeftes van de leerkrachten en de school liggen. In lijn met het Masterplan Basisvaardigheden zal gekeken worden naar welke bewezen effectieve aanpakken (zoals close reading, onderzoekend leren, expliciete directe instructie) aansluiten en van toepassing zijn. Eventuele weerstand wordt weggenomen en enthousiasme aangewakkerd. Grotendeels zal dit heel praktisch zijn met een onderwijsadviseur die je coacht in bijvoorbeeld het werken met zaken als rijke teksten of het opzetten van meer thematisch onderwijs.

In dit proces is het belangrijk dat iedereen doet waar hij goed in is. Door samen te werken wordt duurzame verbetering haalbaar. Het is een doorlopend ontwikkelcirkel waar een school, eerst samen met de onderwijsadviseur en later zelfstandig, mee bezig is. In vijf zich herhalende stappen werk je aan de verbetering van je onderwijs. Door een onderwijsadviseur in te schakelen heb je in dit circulaire proces iemand die de vinger aan de pols houdt en ervoor zorgt dat alle stappen steeds opnieuw worden doorlopen. Zo zorg je er samen voor dat een nieuwe aanpak aansluit op de behoeftes, wetenschappelijke onderbouwing heeft, draagvlak krijgt en vooral ook geborgd wordt.

Educatieve uitgeverijen

De rol van methodemakers is in het proces relatief klein maar niet onbelangrijk en vooral aanvullend. De keuze voor een nieuwe lesmethode komt waarschijnlijk pas bij de uitvoering concreet ter sprake. Dan is er een stabiel fundament gelegd voor een andere didactiek of nieuwe aanpak. Welke methode daar het beste bij aansluit, kun je als school nu een stuk gemakkelijker en beter bepalen.

Het circulaire veranderproces

Nu we de rollen van de school, de onderwijsadviseur en uitgeverij hebben omschreven, kijken we naar het veranderproces zelf. Dit is een circulair proces dat eraan bijdraagt dat veranderingen duurzaam worden geïmplementeerd. Bij ieder deel van het proces staat op volgorde van belangrijkheid aangegeven welke rollen hierin terugkomen.

Bron: [Leidraad werken aan onderwijsverbetering. Onderwijskennis](#) (NRO).

- **Verkenning en prioriteren:** Het initiatief ligt bij de school. Afhankelijk van de complexiteit van de situatie kan hier vrijwel direct een onderwijsadviseur worden ingeschakeld. Het probleem (bijvoorbeeld verminderde resultaten op het gebied van de basisvaardigheden) is vaak snel te identificeren. Vervolgens moet er geprioriteerd worden. Welk deel van het probleem pak je als eerste aan? Daar kan een onderwijsadviseur bij helpen.

Wie

1. **School:** Probleem signaleren
2. **Onderwijsadviseur:** Prioriteren

- **Verdiepen en analyseren:** Hier werken de school en de onderwijsadviseur nauw samen. Stel dat het vooral slecht gaat met de rekenvaardigheden van de leerlingen. Dan lijkt het voor de hand te liggen om je daar op te richten en daar een interventie op te doen. Maar mogelijk ligt de daadwerkelijke oorzaak ergens anders: de leerlingen blijken de vragen niet goed te begrijpen omdat hun leesvaardigheden eveneens onder de maat zijn. De onafhankelijke blik van een onderwijsadviseur kan zo voorkomen dat je aan symptoombestrijding doet door bijvoorbeeld een andere rekenmethode aan te schaffen of meer tijd te gaan besteden aan rekenen (waardoor mogelijk minder tijd overblijft voor het eigenlijke probleem: lezen!).

Wie

1. **Onderwijsadviseur:** Analyseren probleem en aandragen oplossingen
2. **School:** Analyseren probleem en verdiepen in oplossingen

- **Besluiten en verbeterplan maken:** De samenwerking tussen school en onderwijsadviseur blijft hier bestaan, maar de school zal hier waarschijnlijk meer en meer het voortouw nemen. Wat in dit gedeelte van het proces gedaan wordt, heeft namelijk direct invloed op het team en uiteindelijk de leerlingen. Er moet draagvlak zijn of gecreëerd worden en wat besloten wordt, moet in lijn zijn met de schoolvisie. Zijdelings komen nu ook de educatieve uitgeverijen aan bod, bijvoorbeeld als een nieuwe methode in het verbeterplan is opgenomen.

Wie

1. **School:** Besluiten nemen en verbeterplan opstellen
2. **Onderwijsadviseur:** Adviseren en verbeterplan opstellen

- **Uitvoeren, monitoren en bijstellen:** Hier hebben school, onderwijsadviseur en uitgever allemaal een eigen rol. De school neemt de volledige regie en de onderwijsadviseur zal vooral monitoren. De uitgever heeft een faciliterende rol door een methode te bieden en implementatietrainingen te verzorgen.

Wie

1. **School:** Uitvoeren verbeterplan en bijstellen
2. **Uitgever:** Leermiddelen leveren en trainingen verzorgen
3. **Onderwijsadviseur:** Monitoren

- **Borgen:** Voor het borgen van de nieuwe aanpak, didactiek of methode ligt de verantwoordelijkheid vanzelfsprekend bij de school. Onderwijsadviseurs kunnen hierin adviseren, maar de uitvoering ervan is aan het team. De uitgever draagt bij door te voorzien in (digitaal) lesmateriaal en duurzame ondersteuning bij het gebruik van de methode.

Wie

1. **School:** Zorgdragen voor borging
2. **Uitgever:** Leveren (digitale) leermiddelen en handleidingen
3. **Onderwijsadviseur:** Monitoren en adviseren

Klantcasus: Het belangrijkste voor de resultaten is de leerkracht

Na de coronacrisis merkte het team van de Shri Vishnu School dat het niet goed ging met de basisvaardigheden van hun leerlingen. Hierin was de school niet uniek; deze trend was landelijk te zien. Veel leerlingen hadden moeite met lezen en begrepen de teksten minder goed. Om deze achterstand weg te werken, stelde het team een plan op met hoge ambities.

Om het plan te laten slagen, werd eerst goed gekeken naar wat er aan de hand was. Zo werd er al gedifferentieerd om iedere leerling naar een hoger niveau te krijgen, alleen had dit nog niet het gewenste effect. Als uit de Cito-scores bleek dat een leerling lager scoorde, kreeg die leerling eenvoudigere teksten. Maar daarmee was de leerling niet geholpen. Leerkracht John zegt hierover: "Wil je een kind naar een hoger niveau brengen, moet dat kind constant uitdaging hebben."

Ondertussen werd vanuit de schoolleiding gekeken of de methodes nog wel passend waren. “De methode die we hadden, was niet slecht”, zegt Vidjay Jhinkoe, directeur van de Shri Vishnu School. “Maar je moet wel kijken of het past bij je populatie en bij de ambities die je hebt.” Vervolgens werd ervoor gekozen om voor begrijpend lezen volgens de close reading-aanpak te gaan werken.

De uitleg van de leerkracht doet ertoe

Overtuigd van de kracht van de nieuwe aanpak werd het team bijgestaan door een onderwijsadviseur. Die trainde de leerkrachten in een nieuwe didactiek. Om hier het hele team zo snel en effectief mogelijk in mee te nemen, volgden de leerkrachten daarnaast een implementatietraining via de methodemaker. “Het grootste gedeelte van de resultaten hangt echt samen met wie de leerkracht voor de groep is. Heeft hij de juiste leerkrachtvaardigheden? Kan hij inspelen op alle sociale factoren die in de klas gespeeld zijn? Motiveert hij de leerlingen om te leren? Als de leerkracht dat allemaal kan, dan gaan de kinderen ervoor”, vertelt John hierover.

De nieuwe aanpak zorgde direct voor verbetering van de resultaten. Waar eerst de helft van de leerlingen onder het landelijk gemiddelde scoorde, was dit binnen een jaar nog maar 20%. Daarnaast ziet het team dat de leerlingen meer motivatie hebben om te lezen en te leren.

Borging door het team zelf

Studiedagen worden ingezet om te evalueren en elkaar scherp te houden. "Tijdens zo'n studiedag kwamen we erachter dat niet alle leerkrachten de handleiding bij elke les even goed gebruiken", vertelt John. "Je moet de doelen scherp hebben, blijven volgen en daar bewust op sturen." Daarnaast ontwikkelen de leerkrachten, behalve door middel van trainingen, zich ook door minimaal vier keer per jaar zogenaamde collegiale consultaties te houden. Leerkrachten nemen een kijkje in elkaars les en geven elkaar feedback op basis van een hulpvraag. Ze ontwikkelen zichzelf zo continu en leren veel van, met en over elkaar. De nieuwe aanpak wordt zo geborgd en het draagvlak wordt vergroot.

Conclusie

Of je nu vanuit de inspectie een verbeteropdracht hebt gekregen of met een hernieuwde visie de kerndoelen wil gaan implementeren, maakt uiteindelijk niet uit. Wat je ook gaat doen, het veranderen biedt mogelijkheden.

Door als school een samenwerking aan te gaan met zowel een onderwijsadviesbureau als een uitgever, wordt de implementatie van een nieuwe aanpak veel gemakkelijker haalbaar. Daarnaast heeft je interventie ook een grotere kans van slagen.

Vrijblijvend adviesgesprek

Wil je meer weten over hoe Faqta dit samen met scholen en onderwijsadviesbureaus aanpakt? We gaan hierover graag vrijblijvend met je in gesprek.

Handige links

Actualisatie Kerndoelen. Geraadpleegd op 20 oktober 2025 van <http://actualisatiekerndoelen.nl>

Masterplan Basisvaardigheden. Geraadpleegd op 15 oktober 2025 van <http://masterplanbasisvaardigheden.nl>

Kwaliteitskader Leermiddelen Taal/Nederlands. Geraadpleegd op 15 oktober 2025 van <https://www.platformsamenvoeren.nl/kennisbank/kwaliteitskader-leermiddelen-taal-nederlands/>

